

Report at a Glance (Wayana)

Source: A Rapid Biological Assessment of the Upper Palumeu River Watershed (Grensgebergte and Kasikasima) of Southeastern Suriname: 33

Published By: Conservation International

URL: <https://doi.org/10.1896/054.067.0106>

BioOne Complete (complete.BioOne.org) is a full-text database of 200 subscribed and open-access titles in the biological, ecological, and environmental sciences published by nonprofit societies, associations, museums, institutions, and presses.

Your use of this PDF, the BioOne Complete website, and all posted and associated content indicates your acceptance of BioOne's Terms of Use, available at www.bioone.org/terms-of-use.

Usage of BioOne Complete content is strictly limited to personal, educational, and non - commercial use. Commercial inquiries or rights and permissions requests should be directed to the individual publisher as copyright holder.

BioOne sees sustainable scholarly publishing as an inherently collaborative enterprise connecting authors, nonprofit publishers, academic institutions, research libraries, and research funders in the common goal of maximizing access to critical research.

HELĒ KUPEPSIK LĒKEN EKALĒIMĒ TOP ĒTĪ KOM UPI TOPONPĒ PĒK

8 poinē 29 mart 2012 pona

ĒITE NAPSĪK RAP PĒKĒN KOM ĒHALĒ TOPONPĒ

RAP tom kuntēm Palumē uputpēme ēnikjamkom menkatohme. Tunak watalitom, ituponokom, wewetom malalē tēpēlamo. Mēlē katīp kunemaminum tot lo hahkatohpo Kalaiwalon ekatau.

Sin lo man akēlephak malalē man imelekalale.

Mēle Surinam lon.

Sin lo po man 16 me tīwe tīwe ituhtau eitop ēhekatīpila. Tīwēlen po tīwe wewetom, tīwēlēn po tīwe sihnahtom malalē ilomonme ipi tom kawē mēisnē la lome tīwēlenpo kawē 780 meiter ipi tom.

RAP tom kuntēm 4 me patatom pona

1. Palumē uputpēme tuna amahom apsik lome kopēme aptau tīhnēlē tupke tētīhe malalē ituhtailē tikunai asimhak mēje tuna etpitailē lo kawēkawē ituhtalē ipitōm tēpuhpe malalē ituhtailē lo pulapulam malalē tēputom kahwēnotompēk ituhpe mēje helē ipohnēptop ametajeinē mītējai aktuhpona aptau kawēna katīp mītējai mēlēkatīp man mēje eitop Palumē uputpēme 270 meiter kawē lo eitop tunapeptapēk.
2. Helē lo hahkatop lotīp ipi ehēt Meutēhpa helē kawēnma tīmaikiptēi ejahe ipi 800 meiter kawē iweitop malalē tēnei ejahe ipi po kawē tēputom wewetom ekutom enepohak kankom tēnei ejahe helēpo ētikompalēmālē ituhtau awoname kolela itu awonamehapon lēken ituhtau eitop malalē ipitōm awoname pajahpelēken kopinme malalē lo hamunme lēken ituhtau eitop helē.
3. Makulutu amat man Palumē uputpēme Palumē tuna ētamatsahkatop helē Makulutu amat, malalē kopē me aptau tīnēlēnma tikunai ituhtailē.
4. Palumē tuna ailē man tēpu ehēt Kasikasimē tēpu man pēhkēnatpē lēken lome man helē tēpu peptame malalē kawē iweitop 700 meiter uhpōlo. Helē lome helē katīp

lēken tīmaikiptēi ejahe uhpōlep kawē iweitop. kawē lo eitop 200 meiter tuna pepte pēk kawē ipi po tēweihamo wewetom ēmēmīla tupke tuna aptau kasikasimē tēpupēk awoname ētikompalēhpe ipēk ekutom enepokakankom wewehpe huwa

HELĒ TOHME RAP TĒMAMINE EITOPON PĒ

Surinam lon po tēweihamo helē lo akuwinpī itumehlēken tēweihamo helē lo po.

Helē lo man tīkulunmaihe akuwinpī me iwesike, wewetom, tunatom. Helē man iloptailē Surinam pono kom moja malalē ipajamonpī kom moja wantē aptau. Malalē man iloptailēhnē Surinam lon ekatalī tom moja. Iloptailon helē tuna lo itu huwa helēkom ohanē matop ipokela. Masike helē itu lo malē man tīpine talankom man helē itu tuwalēla masike mantot helē ituhtalitōm malē imenkahe ēhmelē enehe tuwalē eitohme.

RAP toman ētikom palē enehe man tot ēhmelē mēnimenketot tamanu sipīnanīpjatēu itu ēhmelē kulonkom tīkai.

HELĒ TUPITPĪ TOM MALALĒ ENETPĪ TOM EKALĒ TOP

Sin enelihtau man tēnei ejahe kolepsik imelekapintom ētikom kaliponotom ēnimelekalale eitop.

Malalē man tēnei ejahe mēle ituhtau ēnikjamkom tīwēlenpo imna eitop lome molo lēken ispe.

Malalē man tuna molo ipok mēisnē masike tīwetīwēlēn katom mohpe. Malalē ipokan tuna malalē iloptailē tēweihamo helē tuna tom.

Malalē imelekalale eitop tom helē kaliponotom ēnimelekalale eitop. Mēlē

katīp man enehan mēkja nenetpī. Malalē man ispe 50 uhpōlo tīwētīwēlēnkom enelale eitop masike ihjan.

Mēlē katīhman katom 11 me tēnei ejahe, 6 me pēlētom malē , 1 me ēkēi. Malalē kolenma akinme mīphak hapon tēnei ejahe tīwe tīwēlēn tēweihamo.

Masike RAP tom mēnke helē kom man iloptailē tuna tom malalē itu tom Surinam lon po.

HELĚ TA ITU PĪNANĪP TOP

Malalě man sin po ituhtau eitop ipok enepophak huwa. Malalě kolelan ma itumehle tĕweihem. Malalě sin lo po pĕtuku wewetom malalě tĕpĕlamo malalě ekutom. Tĭwelĕn kom lo po imna eitop malalě Guyanapata tom pohnĕ imna malalě ĕhmelĕ lo kuptĕ imna eitop. Malalě man Suriname lon po tuna tom. Malalě man mĕlĕ ipok tuna tĕlĭhem me malalě tĕhamo masike man iloptailĕ Surinam lo po tĕweihamo ja helĕ tom. Malalě man mĕlĕ kom iloptailĕ tĕpĭmahamo katohme malalě man. Helĕ tuna , ipok wapot stroom ĭtohme tapuhe aptau tĭkaitot , helĕ tunapĕk malĕ helĕ ipohnĕptop lĕken ĕjahe tuwalĕ ĕweitopkome kohle ĕtĭkompalĕ ĭtohme helĕ tuna

ipok tĭkaitot masike ĕnawohanĕ mapola eitĕk ipokanmĕisnĕ helĕ tuna tĭkaitot , malalě man itu iloptailĕ tohme uwa helĕkom man ipok tĕhamoja malalě man iloptailĕ kaliponotom moja tohme uwa epitom man ituhtau malalě wewetom pakolotom ĭtohme kaliponotom moja. Malalě man itu iloptailĕ ĕhmele tĭwelen loptonokom moja masike mĕnekaleja tupina nom helĕ iloptailĕ eitohpĕk tohme tĭwelen po man tuna hautuhpe lome mĕlĕ po tuna ipok masike nom iloptailĕ helĕ. Masike helĕ pĕtuku kutĕi tuna helĕlĕ katĭp eitohme ipoklĕken tuna eitohme helĕpo malalě man iloptailĕ mĭhja hemalĕlĕken nula mĭhja wantĕ eitop ponaman helĕ iloptailĕ.

Helĕ ĕtĭkom palĕ malalě mĕkpalĕtom milĭktoptonpĕ RAP pĕkĕn kom temamine aptau mart 2012 po

ĕhmelĕ ituhtali tom pĕk mĕk palĕ tom	Kampu 1 po Palume uhpoinĕ 277 m	Kampu 2 po Meutĕhpa 790–820 m	Kampu 3 po kampu Makulutu amat kumtali 240–260 m	Kampu 4 po kasikasimĕ 201 m	ĕhmelĕ kampu 3 me eitop helĕ	Mĕham ĭhjan tom enetpĭtom mĕham pon imna tĭwĕlĕpo lome tĕnei talĕ kalipono tom ĕnenelale eitop ituhtalitom	Mĕham akenameh le inenet pĭkom Surinam lon po
Tĕpepelamo tom	161 me	68 me	27 me	161 me	354 me		15 me
Simalaimĕ mĕhe tunakwali	92 me	10 me	-	105 me	157 me	26 me	Sinkomohnĕ man upilahnĕ
Katapultĕ tom	93 me	40 me	-	74 me	107 me	10 me	Sinkomohnĕ man imelekalahnĕ
Ĕlukĕ jum tom	29 me	2 me	-	34 me	52 me	6 me	
Mĭphaktom	72 me	25 me	-	92 me	149 me	Sinkomohnĕ man imelekalahnĕ	Sinkomohnĕ man imelekalahnĕ
Katom	71 me	-	16 me	49 me	94 me	11 me	2–4 me
Lopo tĕhatĕhalĕ hamo ololi haponkom ĕkĕihaponkom huwa	26 me	7 me	-	21 me	42 me	1 me	
Pĕlĕ tom	30 me	6 me	-	24 me	47 me	6 me	
Tolopĭh tom tĭwĕtĭwĕ lĕnkom	196 me	103 me	-	233 me	313 me		
Ituhtali tom jakin tom tĭpei nomtahamo ĕhmelĕ	25 me	12 me	-	23 me	39 me		
Ituhtalitom junutpĕtom ĕhmelĕ tĭpeinomtahamo pĕk helĕ	16 me	-	-	20 me	24 me		
ĕhmelĕ	811 me	273 me	43 me	836 me	1378 me	60 me	17–19 me

**Helë imilikutpī tom tīpīne tēweihamo RAP tēmamine aptao enetpītom
2012 aptau**

Tīkena	Tēnonkom	CITES sin IUCN katop Tīkena
Tēpelamotom		
	<i>Vouacapoua americana</i>	CR
	<i>Syagus stratincola</i>	VU
Orchidaceae	<i>Cleistes rosea</i>	CITES Appendix II
Orchidaceae	<i>Dichaea picta</i>	CITES Appendix II
Orchidaceae	<i>Epidendrum densiflorum</i>	CITES Appendix II
Orchidaceae	<i>Epidendrum nocturnum</i>	CITES Appendix II
Orchidaceae	<i>Maxillaria discolor</i>	CITES Appendix II
Orchidaceae	<i>Phragmipedium lindleyanum</i>	CITES Appendix II
Tēpēlamotom		
	<i>Pipile cumanensis</i>	VU
	<i>Crax alector</i>	VU
	<i>Myrmotherula surinamensis</i>	VU
	<i>Patagioenas subvinacea</i>	VU
Ituhtalitom junutpētōm ēhmelē tīpeinomtahamo pēk helē		
	<i>Pteronura brasiliensis</i>	EN
	<i>Tapirus terrestris</i>	VU
	<i>Ateles paniscus</i>	VU

Mēkpalē tom tīkena kolela tēwei hamo: VU=Anumna tēwei hamo , CR=Kolelanma mantot (Enek www.redlist.org) malalē (enek www.cites.org)